

Т. С. Садова

асп. III року навчання

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. О.О. Нігрєєва

ЩОДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ У РИМСЬКОМУ СТАТУТІ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Визначення дефініції «воєнні злочини» є неоднозначним та часто по-різному формулюється в доктрині міжнародного права, доповнюючи один одного. Така проблема виникає через відсутність точного визначення цього правового явища в джерелах міжнародного права. Оскільки Римський статут

Міжнародного кримінального права містить найбільш повну змістовну інформацію в порівнянні з іншими джерелами кримінального та гуманітарного права, актуальним є дослідження характеристик воєнних злочинів саме ґрунтуючись на основах наданих Римським статутом Міжнародного кримінального суду у статті 8.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі вітчизняні вчені як: С. М. Мохончук, В. М. Репецький, В. М. Лисик, С. О. Харитонов та інші.

В статті 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду зазначається, що «суд має юрисдикцію щодо воєнних злочинів, зокрема коли вони вчинені в рамках плану або політики або при великомасштабному скоєнні таких злочинів» [1]. В цій же статті надається перелік злочинів, які відносяться до воєнних. Вже виходячи зі її змісту, можна виділити дві основні характеристики воєнних злочинів: спланованість злочину та великомасштабність. Цікавою є позиція вченого Крюкова А. Ш., який вважає, що зафіксоване в п. 1 ст. 8 Римського статуту формулювання має компромісний характер: широкомасштабні злочинні дії або умови їх здійснення в рамках плану або політики не є необхідними елементами для кваліфікації злочинних діянь як воєнних злочинів, але можуть бути взяті до уваги Прокурором Суду при вирішенні питання про початок розслідування [2, с. 35]. Ми погоджуємося з позицією Крюкова А. Ш., тому що навіть в Римському статуті Міжнародного кримінального суду не має обов'язкового посилання на ці характеристики.

Вчена Кучевська С. П. вказує, що для кваліфікації протиправних діянь як воєнних злочинів за Римським статутом Міжнародного кримінального суду, вони повинні бути «серйозними порушеннями» [3, с. 154]. Дійсно не можна не погодитися, що ця характеристика є важливою, оскільки вона зафіксована в ряді джерел міжнародного права як ознака воєнних злочинів, таких як Римський статут Міжнародного кримінального суду, Женевські конвенції від 12 серпня 1949 року та Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року.

Досліджуючи поняття та ознаки воєнних злочинів, В. М. Лисик та В. М. Репецький, зазначають, що дії, які складають об'єктивну сторону воєнних злочинів, вчиняються під час збройного конфлікту і є пов'язаними з ним. При цьому вони уточнюють, що така ознака поєднує в собі дві. По-перше, дана ознака характеризує ситуацію, при якій вчиняється даний злочин. Він може вчинятися виключно під час збройного конфлікту, по-друге, такі злочини завжди повинні бути пов'язані із збройним конфліктом [4, с. 123]. Цієї позиції дотримуються такі вчені, як Касинюк О. В. та Бугаєв В. О.

Звичайно, наявність збройного конфлікту є обов'язковою умовою, оскільки при її відсутності склад такого міжнародного злочину може відповідати будь-якому загально-кримінальному злочину, наприклад, умисному вбивству.

Відповідно до статті 26 Римського статуту Міжнародного кримінального суду загальним суб'єктом воєнних злочинів може бути «будь-яка осудна фізична особа, що досягла 18-річного віку» [1, ст. 26]. Але поряд із загальним суб'єктом

воєнних злочинів, в більшості випадків, які підтверджуються судовою практикою, можливий також спеціальний суб'єкт.

Спеціальними суб'єктами воєнних злочинів, як стверджує Марта Піддубна, можуть бути 4 категорії осіб різного статусу, які перебувають на військовій службі чи мають статус службової особи [5, с. 127].

Пилипенко В.П. вважає, що цей вид міжнародних злочинів є багатооб'єктним, оскільки вони безпосередньо виражаються в серйозному порушенні встановлених міжнародним гуманітарним правом правил ведення воєнних дій, причому в механізмі забезпечення дотримання даних правил важливу роль покликані відігравати внутрішньодержавні та міждержавні заходи правового та організаційного характеру, пов'язані із заподіянням шкоди особам та об'єктам, що перебувають під заступництвом міжнародного гуманітарного права [6]. Ми поділяємо таку позицію вченого Пилипенка В. П., оскільки безпосереднім основним об'єктом воєнних злочинів є суспільні відносини, обумовлені порядком ведення збройних конфліктів, який врегульований міжнародним правом, при цьому в ряді випадків передбачені й безпосередні додаткові об'єкти воєнних злочинів, перелічених в Римському статуті Міжнародного кримінального суду, наприклад при воєнному злочину, вказаному в ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, застосування отрути або отруєного зброї, при безпосередньому основному об'єкту, згаданому вище, існує й безпосередній додатковий об'єкт у вигляді здоров'я і життя людей, яким завдана шкода при застосуванні отрути або отруєної зброї.

Таким чином, до основних характеристик воєнних злочинів у Римському статуті Міжнародного кримінального суду, на нашу думку, відносяться наступні:

- вони є одними з найбільш серйозних порушень міжнародного права;
- здійснюються в рамках плану чи політики;
- цей вид злочинів охоплює великі масштаби;
- посягає на встановлений міжнародним правом порядок ведення збройного конфлікту (обов'язкова наявність збройного конфлікту як міжнародного, так і неміжнародного характеру);
- обов'язково повинен бути зв'язок між злочином і збройним конфліктом;
- поряд із загальним суб'єктом можлива наявність спеціального суб'єкта в особі комбатанта;
- їм характерна багатооб'єктність;
- заподіяне діяння є навмисним і усвідомленим при умові обов'язкового розуміння виконавцем наявності збройного конфлікту.

Список використаної літератури

1. Римський статут Міжнародного кримінального суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text (дата звернення: 07.04.21)
2. Крюков А.Ш. Преступления, подпадающие под юрисдикцию Международного уголовного суда. *Римский статут Международного уголовного суда: имплементация на национальном уровне*. 2005. Специальный выпуск. С.35-37
3. Кучевська С.П. Воєнні злочини у статуті Міжнародного кримінального суду і злочини проти встановленого порядку несення військової служби у Кримінальному кодексі України: питання відповідності. *Форум права*. 2007. №3. С.142-146.

4. Репецький В.М., Лисик В.М. Поняття та ознаки воєнних злочинів. *Альманах міжнародного права*. 2009. № 1. С. 120–125.
5. Піддубна М. Суб'єктивні ознаки воєнних злочинів у кримінальному праві України. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/6/part_2/27.pdf (дата звернення: 03.04.2021)
6. Пилипенко В.П. Воєнні злочини в статутах міжнародних кримінальних трибуналів та Римському статуті Міжнародного кримінального суду. URL:http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/5-_Pylypenko.pdf (дата звернення: 03.04.2021)